

Sygn. akt *XVII AmA 25/14*

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 maja 2015r.

Sąd Okręgowy w Warszawie - Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów

w składzie:

Przewodniczący: **SSO Maria Witkowska**

Protokolant: sekretarz sądowy Patrycja Żuk

po rozpoznaniu w dniu 21 maja 2015r. w Warszawie na rozprawie

sprawy z odwołania **Przedsiębiorstwa (...) Sp. z o.o. z siedzibą w Z.**

przeciwko **Prezesowi Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów**

o nadużywanie pozycji dominującej

na skutek odwołania Przedsiębiorstwa (...) Sp. z o.o. z siedzibą w Z. od Decyzji Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 10 grudnia 2013r. nr (...)

1) **oddala odwołanie,**

2) **zasądza od Przedsiębiorstwa (...) Sp. z o.o. z siedzibą w Z. na rzecz Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów kwotę 360 zł (trzysta sześćdziesiąt złotych) tytułem kosztów zastępstwa procesowego.**

Sygn. akt XVII AmA 25/14

UZASADNIENIE

Decyzją Nr (...) z dnia 10 grudnia 2013r. pozwany Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów na podstawie art. 10 w związku z art. 9 ust. 1 i 2 pkt 6 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331 ze zm.) po przeprowadzeniu postępowania antymonopolowego wszczętego z urzędu uznał za ograniczającą konkurencję i naruszającą zakaz, o którym mowa w art. 9 ust. 1 i 2 pkt 6 tej ustawy, praktykę nadużywania przez Przedsiębiorstwo (...) Sp. z o.o. z siedzibą w Z. pozycji dominującej na lokalnym rynku zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków, obejmującym obszar gminy Z., polegającą na narzucaniu odbiorcom usług zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków uciążliwych warunków przyłączenia do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, w wyniku których odbiorcy są zobowiązani do wykonania na własny koszt części robót nie stanowiących - co do zakresu - prac związanych z budową przyłącza, o którym mowa w art. 2 pkt 5 i 6 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (j.t. Dz. U. z 2006r. Nr 123, poz. 858 z późn. zm.), tj. ponoszenia kosztów włączenia do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, w tym kosztów robocizny oraz zakupu niezbędnych materiałów i nakazał zaniechanie jej stosowania.

Za powyższe naruszenie Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów na podstawie art. 106 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów nałożył na Przedsiębiorstwo (...) Sp. z o.o. z siedzibą w Z. karę pieniężną w wysokości 13 108,07 zł, płatną do budżetu państwa.

Od niniejszej Decyzji powód - Przedsiębiorstwo (...) Sp. z o.o. z siedzibą w Z. wniósł odwołanie, zaskarżając Decyzję w całości i wnosząc o jej uchylenie, ponieważ została podjęta z istotnym naruszeniem prawa, w szczególności art. 2 pkt 5 i 6 ustawy z dnia 07 czerwca 2001r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i o zbiorowym odprowadzaniu ścieków, a także art. 9 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 18 lutego 2007r. o ochronie konkurencji i konsumentów. Według powoda naruszenie prawa polega w tym wypadku na błędnej wykładni wskazanych przepisów, co doprowadziło do wniosku, że ponoszenie kosztów włączenia do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej oraz zakupu niezbędnych materiałów przez odbiorcę usług stanowi przejaw nadużycia pozycji dominującej przez Spółkę.

Motywuując swoje stanowisko powód zaznaczył, że nie zgadza się z dokonaną przez Prezesa UOKiK wykładnią ustawowych definicji przyłącza wodociągowego i kanalizacyjnego, zakładającą, że tak kwalifikowane przewody nie mogą wykraczać poza granice nieruchomości odbiorcy usług, gdyż jest sprzeczna z literalnym brzmieniem zawartym w przepisach ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków i nie uwzględnia różnicy w sposobie definiowania obu pojęć.

Według powoda ustawodawca przyjął dwojakie rozumienie pojęcia „przyłącze kanalizacyjne”, w zależności od tego czy istnieje studzienka kanalizacyjna w nieruchomości odbiorcy usług czy też nie. Podniósł, iż w razie braku studzienki rzeczywiście granica nieruchomości to koniec przyłącza. Co do „przyłącza wodociągowego” wywiódł, iż literalna wykładnia tego pojęcia wskazuje, iż chodzi tu o przewód, który łączy sieć wodociągową, będącą w posiadaniu przedsiębiorstwa wod-kan z wewnętrzną instalacją zlokalizowaną w nieruchomości odbiorcy usług. Powód zauważył, że ustawowa definicja „przyłącza wodociągowego” jest jednolita i nie odnosi się do kwestii własności i granic nieruchomości, w jakich ten przewód jest posadowiony. Wskazał, iż w każdym przypadku przyłącze wodociągowe to odcinek przewodu od sieci wodociągowej, aż do zaworu za wodomierzem głównym, bez względu na to czy odcinek taki w części znajduje się poza nieruchomością odbiorcy usług, czy też wpięcie do sieci następuje w granicach nieruchomości odbiorcy.

Według powoda słuszność powyższego stanowiska potwierdza m.in. uchwała SN z dnia 08 marca 2006 r. o sygn. akt III CZP 105/05. Jak podniósł powód, Sąd Najwyższy stwierdził, że przyłącze spaja dwie odrębne całości prawne - instalację należącą do sieci, czyli instalację zewnętrzną, oraz instalację wewnętrzną i dodał, że trudno uznać przyłącze za część składową instalacji wewnętrznej odbiorcy, skoro służy połączeniu tej instalacji z siecią przedsiębiorstwa, a przy tym zwykle wykracza poza granice nieruchomości odbiorcy.

Powód podkreślił, iż nie podziela stanowiska organu, zgodnie z którym prawidłowa wykładnia pojęć „przyłącze wodociągowe i przyłącze kanalizacyjne” zakładająca, że odcinki te mogą wykraczać poza granice nieruchomości odbiorcy usług miałyby powodować niespójność regulacji ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzeniu ścieków z przepisami prawa cywilnego. Wskazał, iż jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w cytowanej uchwale z dnia 8 marca 2006 r. przyłącza są urządzeniami w rozumieniu art. 49 kc./ obecnie art.49 §1 k.c./ stanowią zatem odrębne od gruntu rzeczy ruchome. Wywiódł, iż bez znaczenia dla oceny tego faktu pozostaje poziom związania przyłączy z siecią przedsiębiorstwa, ponieważ zgodnie z tezami dwóch wyroków Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2010 r. /sygn. Akt V CSK 195/09 oraz V CSK 206/09/, pomimo zmiany stanu prawnego większość tez przyjętych w omawianej uchwale SN z dnia 8 marca 2006 r. nie utraciła aktualności.

Powód podniósł, iż założenia jakie przyjął ustawodawca wprowadzając regulację w art. 49 § 2 k.c. powodują konieczność odstąpienia od konstrukcji urządzeń stanowiących część składową instalacji, ustawodawca przesądził bowiem, że urządzenia z chwilą, gdy przez fizyczne połączenie z siecią przestają być częścią składową nieruchomości, zachowują status samoistnych rzeczy ruchomych, które mogą być przedmiotem odrębnej własności /odrębnego obrotu.

Powód uznał za błędny pogląd organu, wedle którego przyłącze wodociągowe oraz przyłącze kanalizacyjne w razie istnienia studzienki na nieruchomości odbiorcy nie może wykraczać poza obręb tejże nieruchomości. Zauważył, że teza ta jest prawdziwa tylko w stosunku do przyłącza kanalizacyjnego, kiedy na nieruchomości odbiorcy usług brak jest

studzienki. Wskazał natomiast, że przywołana przez Prezesa UOKiK uchwała SN z dnia 13 września 2007 r. zapadła w sprawie, gdzie na nieruchomości odbiorcy usług nie przewidziano studzienki kanalizacyjnej.

Powód przyjął, iż skoro praktyka Spółki jest zgodna z zasadami zawartymi w ustawie o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzeniu ścieków nie może być kwalifikowana jako narzucenie uciążliwych warunków umownych. Stwierdził, że nieuzasadniony jest pogląd, iż Spółka stosując kwestionowane praktyki osiągnęła nieuzasadnione korzyści. Zwrócił uwagę, że koszty budowy całego przyłącza winni ponosić odbiorcy usług, ponieważ są to koszty zindywidualizowane, rzeczywiście związane z budową przewodów i służą świadczeniu usług na ich rzecz. W innym przypadku za budowę przyłączy zapłacili by wszyscy, bez względu na to czy odbiorcą jest osoba fizyczna, której nieruchomość zaopatrywana jest przez kilkunastometrowe przyłącze, czy też odbiorcą przemysłowy korzystający z przyłącza o długości kilkuset metrów i odpowiednio dużym przekroju. Powód podniósł, że Spółka byłaby zmuszona do narzucenia wygórowanych cen odbiorcom usług, którzy zobligowani będą do ponoszenia kosztów budowy i utrzymania przyłączy osób trzecich i to pomimo możliwości wyodrębnienia i indywidualizacji tych kosztów.

Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów ustalił następujący stan faktyczny:

Przedsiębiorstwo (...) Sp. z o.o. z siedzibą w Z. jest Przedsiębiorcą zarejestrowanym w Krajowym Rejestrze Sądowym pod numerem (...). Do podstawowych zadań Spółki należy świadczenie usług w zakresie m.in.:

- poboru i uzdatniania wody;
- działalności usługowej związanej z rozprowadzaniem wody;
- odprowadzania i oczyszczania ścieków;
- kontroli jakości wody oraz badania ścieków;
- konserwacji oraz remontów urządzeń do poboru i uzdatniania wody oraz sieci wodociągowej,
- konserwacji oraz remontów urządzeń służących oczyszczaniu ścieków oraz sieci kanalizacyjnej.

Spółka prowadzi działalność na terenie Miasta i Gminy Z. na podstawie zezwolenia wydanego przez Zarząd Miasta i Gminy Z. Decyzją z dnia 08 sierpnia 2002 r. o Nr (...) i jest jedynym tego typu przedsiębiorcą na tym rynku (100% udziału w rynku).

(Dowód: karty 63, 68-69, 71- 75 akt adm.).

Na terenie gminy Z. obowiązuje Regulamin dostarczania wody i odprowadzania ścieków wprowadzony Uchwałą nr I/1/2006 Rady Miejskiej w Z. z dnia 03 lutego 2006 r.

(Dowód: karty 63, 77- 85 akt adm.).

Zgodnie z § 42 Regulaminu osoba ubiegająca się o przyłączenie jej nieruchomości do sieci składa wniosek o przyłączenie. Przedsiębiorstwo jest zobowiązane przygotować i udostępnić odpowiedni wzór wniosku, o czym jest mowa w § 43 ust. 2 Regulaminu.

(Dowód: karta 84 akt adm.).

Jeżeli są spełnione warunki techniczne, umożliwiające podłączenie nieruchomości do sieci, Przedsiębiorstwo w terminie do 30 dni od otrzymania prawidłowo wypełnionego wniosku, o którym mowa w § 42 wraz z kompletem załączników, wydaje osobie ubiegającej się o podłączenie nieruchomości, dokument pod nazwą „Warunki przyłączenia do sieci”. W razie braku możliwości podłączenia nieruchomości do sieci Przedsiębiorstwo w terminie 21 dni od

otrzymania wniosku, o którym mowa w § 42, informuje o tym osobę ubiegającą się o podłączenie, wskazując wyraźnie na powody, które uniemożliwiają podłączenie (§ 44 ust. 1 Regulaminu).

(Dowód: karta 84).

Celem przyłączenia do sieci należy wybudować przewody wodociągowe i kanalizacyjne. Inwestor musi wykonać przyłącze albo samodzielnie albo zlecić wykonanie przyłącza podmiotowi zewnętrznemu, tudzież (...) (k. 65 akt adm.). Podmioty, które na własny koszt wybudowały przewody wodociągowe lub kanalizacyjne od granicy nieruchomości gruntowej podmiotu przyłączanego do miejsca włączenia/wpięcia do głównej rury wodociągowej lub kanalizacyjnej/kolektora ściekowego mogą tą część przekazać odpłatnie Spółce na warunkach uzgodnionych w umowie, pod warunkiem, że te fragmenty przewodów spełniają wymogi urządzenia wodociągowego lub kanalizacyjnego, o którym mowa w art. 31 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków.

(Dowód: karty 208,229).

W dalszej kolejności następuje wpięcie do sieci. Czynności włączenia/wpięcia przewodów wod.-kan. do sieci będącej własnością Przedsiębiorstwa dokonuje wyłącznie Przedsiębiorstwo, natomiast koszty zakupu i montażu potrzebnych urządzeń ponosi zawsze podmiot przyłączany, czyli podmiot przyłączany w całości finansuje koszty wpięcia do sieci wodociągowej lub kanalizacyjnej.

(Dowód: karty 65, 303 akt adm.).

Włączenie/wpięcie do sieci było realizowane każdorazowo na sieci znajdującej się w przeważającej części przypadków poza granicami nieruchomości odbiorców usług wodociągowo - kanalizacyjnych i będących własnością lub w dyspozycji (...) (...) (okoliczność niezakwestionowana przez powoda uznana za przyznaną na podst. art. 230 kpc).

(...) kalkulowało koszty jednostkowego wpięcia do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w następujący sposób:

a) sieć wodociągowa:

- koszt robocizny = 19 zł (montaż nawiertki i wykonanie nawiercenia oraz montaż złączki)

- koszt materiałów = 225 zł (w tym: nawiertka - 210 zł, złączka 15 zł) = **koszt wpięcia = 244 zł**

b) sieć kanalizacyjna:

koszt robocizny = 57 zł (nawiercenie otworu w studni kanalizacyjnej oraz montaż złączki wraz z uszczelniaczem)

- koszt materiałów = 40 zł (w tym: złączka - 25 zł, uszczelniacz - 15 zł.) **koszt wpięcia = 97 zł**

(Dowód: karta 293 akt adm.).

Koszty usunięcia awarii przewodów wodociągowych i kanalizacyjnych oraz ich remontów bądź wymiany niezbędnych elementów na odcinku zlokalizowanym poza granicą nieruchomości gruntowej usługobiorcy ponosi wyłącznie Spółka.

(Dowód: karta 293 akt adm.).

Przychody uzyskane przez Spółkę z tytułu obciążania podmiotów przyłączanych kosztami wpięcia do sieci wodociągowej w roku 2011 wyniosły (...) zł, w roku 2012 wyniosły (...) zł, a do 17.10.2013r. – (...) zł, natomiast do sieci kanalizacyjnej w roku 2011 – (...) zł, w 2012 r.(...)zł, a do 17.10.2013 r. – (...) zł. Od 2011 roku do 17.10.2013 r. Spółka z tytułu obciążania podmiotów przyłączanych kosztami wpięcia do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej uzyskała zatem łącznie (...)zł przychodu.

(Dowód: karta 303 akt adm.).

Natomiast całkowity przychód Spółki w 2012r. wyniósł (...) zł (k. 289- 290 akt adm.).

W tym stanie faktycznym Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów zważył, co następuje:

Sąd podzielił opinię i uznał za prawidłowe twierdzenie Prezesa UOKiK zawarte w jego Decyzji odnośnie kwalifikacji zachowania Przedsiębiorstwa (...) Sp. z o.o. z siedzibą w Z. polegającego na narzucaniu odbiorcom usług zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków uciążliwych warunków przyłączenia do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, w wyniku których odbiorcy są zobowiązani do wykonania na własny koszt części robót nie stanowiących - co do zakresu - prac związanych z budową przyłącza, o którym mowa w art. 2 pkt 5 i 6 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (j.t. Dz. U. z 2006r. Nr 123, poz. 858 z późn. zm.), tj. ponoszenia kosztów włączenia do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, w tym kosztów robocizny oraz zakupu niezbędnych materiałów, jako niedozwoloną praktykę nadużywania pozycji dominującej na lokalnym rynku zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków, obejmującym obszar gminy Z..

Zakaz stosowania tego typu praktyk jednoznacznie wynika z art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 16 lutego 2007r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz.U. Nr 50, poz. 331 ze zm.), który stanowi, iż zakazane jest nadużywanie pozycji dominującej na rynku właściwym przez jednego lub kilku przedsiębiorców. Jako przykład tego typu zachowań ustawa w ust. 2 pkt 6 wskazuje praktykę polegającą na narzucaniu przez przedsiębiorcę uciążliwych warunków umów, przynoszących mu nieuzasadnione korzyści.

Dla stwierdzenia zarzucanej praktyki ograniczającej konkurencję na podstawie art. 9 ust. 2 pkt 6 ustawy koniecznym jest łączne wystąpienie następujących przesłanek:

- stosujący praktykę jest przedsiębiorcą, który posiada na rynku właściwym pozycję dominującą,
- przedsiębiorca ten narzuca określone warunki umów,
- warunki te mają uciążliwy charakter,
- przynoszą one przedsiębiorcy nieuzasadnione korzyści.

Rozważenia wymagało zatem, iż art. 4 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów zawiera definicję „przedsiębiorcy”, pod pojęciem którego rozumie się m.in. przedsiębiorcę w ujęciu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej. Z kolei w świetle art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 02 lipca 2004r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. z 2013r. 672 j.t. ze zm.) przedsiębiorcą w rozumieniu ustawy jest osoba fizyczna, osoba prawna i jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną - wykonująca we własnym imieniu działalność gospodarczą.

(...) Sp. z o.o. z siedzibą w Z. jest osobą prawną wpisaną do rejestru przedsiębiorców KRS pod numerem (...), stąd niewątpliwie jest przedsiębiorcą.

W dalszej kolejności koniecznym było ustalenie, czy przedsiębiorca, któremu zarzuca się niedozwolone działanie zajmuje na określonym rynku właściwym pozycję dominującą. W tym celu należy najpierw dokonać prawidłowego wyizolowania rynku właściwego, ustalenia jego granic, ponieważ tylko w takiej sytuacji możliwe będzie przeprowadzenie analizy i oceny działań przedsiębiorcy pod kątem stosowania niedozwolonej praktyki. Rynek relewantny wyznacza bowiem płaszczyznę współzawodnictwa przedsiębiorców w zakresie danego towaru na określonym terytorium geograficznym. Celem wyznaczenia rynku właściwego jest więc zidentyfikowanie konkurentów przedsiębiorcy, a zatem podmiotów będących w stanie ograniczać zachowania danego przedsiębiorcy.

W myśl art. 4 pkt 9 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów przez rynek właściwy rozumie się rynek towarów, które ze względu na ich przeznaczenie, cenę oraz właściwości, w tym jakość, są uznawane przez ich nabywców za substytuty oraz są oferowane na obszarze, na którym, ze względu na ich rodzaj i właściwości, istnienie barier dostępu do rynku, preferencje konsumentów, znaczące różnice cen i koszty transportu, panują zbliżone warunki konkurencji. Zatem rynek właściwy występuje w ujęciu produktowym, jak i geograficznym.

Przy czym zgodnie z przyjętą tendencją do wąskiego definiowania rynku, w każdej analizowanej sytuacji organ antymonopolowy powinien dążyć do wyodrębnienia rynku właściwego w sprawie - zarówno w wymiarze produktowym jak i geograficznym - w sposób możliwie wąski (wyrok Sądu Apelacyjnego z dnia 21 kwietnia 2010r. sygn. VI ACa 1092/09, LEX nr 785633). Stosowanie wąskich kryteriów segmentacji rynku nie może jednak oznaczać wyodrębnienia w każdym przypadku rynku jednego tylko produktu i jednego producenta.

Podstawowym kryterium wyróżnienia rynku właściwego produktowo stanowi wzajemna substytutywność (wymienialność) towarów z punktu widzenia nabywcy (substytutywność popytowa). Niniejsze odnosi się także do usług, gdyż towarem w ujęciu art. 4 ust. 7 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów są również usługi.

W aspekcie produktowym Spółka prowadzi działalność na rynku zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków. Towarem oferowanym przez Spółkę są zatem usługi zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków. Nie posiadają one substytutów.

Z kolei rynek właściwy terytorialnie, czyli rynek wyznaczony według kryterium geograficznego (terytorialnego) stanowi obszar zbytu, na którym panują homogeniczne, tożsame lub podobne warunki konkurencji na ustalonym rynku produktowym. Za rynek właściwy geograficznie uznawać więc należy podstawowy obszar zbytu towarów danego przedsiębiorcy. Uwzględnienie kryterium geograficznego prowadzi do ograniczenia rynku produktowego do określonego obszaru.

W rozpatrywanej sprawie granice rynku właściwego w wymiarze geograficznym z uwagi na technologię dostarczania wody i odprowadzania ścieków wyznaczone są przez sieć wodną i kanalizacyjną znajdującą się na terenie gminy Z., na którym działa Spółka, przyłączając odbiorców do sieci.

Tak więc, rynkiem właściwym w niniejszej sprawie jest rynek zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków na terenie gminy Z..

Natomiast biorąc pod uwagę definicję legalną pozycji dominującej na rynku w rozumieniu art. 4 pkt 10 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, która określa ją jako pozycję przedsiębiorcy umożliwiającą mu zapobieganie skutecznej konkurencji na rynku właściwym przez stworzenie mu możliwości działania w znacznym stopniu niezależnie od konkurentów, kontrahentów oraz konsumentów, przy czym domniemywa się, że przedsiębiorca ma pozycję dominującą jeżeli jego udział w rynku przekracza 40%, należy zaznaczyć, że Spółka jest właścicielem sieci wodno-kanalizacyjnej, do której musi zostać wpięty każdy ubiegający się o przyłączenie. Okoliczność ta decyduje o pozycji rynkowej Przedsiębiorcy, który jest naturalnym monopolistą, tym bardziej, że jak podał pozwany budowa alternatywnej sieci na ww. obszarze jest ekonomicznie nieopłacalna, a Przedsiębiorca nie ma obowiązku udostępniania infrastruktury wodno-kanalizacyjnej osobom trzecim. Zgodnie zatem z przytoczoną definicją przyjęć trzeba, że Przedsiębiorca może działać niezależnie od konkurentów, kontrahentów oraz konsumentów, gdyż jego pozycja umożliwia mu zapobieganie skutecznej konkurencji na rynku właściwym.

Tym samym spełniona została pierwsza z przesłanek niezbędnych do stwierdzenia praktyki z art. 9 ust. 2 pkt 6 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, ponieważ stosujący praktykę Przedsiębiorca posiada na rynku właściwym pozycję dominującą.

Analizie należało zatem poddać kwestię zaistnienia kolejnych przesłanek, w tym zagadnienie narzucania przez dominanta określonych warunków umów.

Dokonując oceny zachowań Spółdzielni pod tym kątem stwierdzić należy, że jak wynika z powyższego Przedsiębiorca dysponuje potencjałem wystarczającym do narzucenia odbiorcom warunków umów, w tym także kosztów wykonywanego wpięcia do sieci. Spółka określa bowiem warunki techniczne wykonania przyłącza wodociągowego i kanalizacyjnego i wydaje te warunki, a później przeprowadza odbiór techniczny wykonanego przyłącza. W § 44 ust. 1 Regulaminu dostarczania wody i odprowadzania ścieków na obszarze Gminy Z. wprowadzonego do stosowania przez Przedsiębiorstwo (...) Sp. z o.o. uchwałą Nr I/1/2006 z dnia 03 lutego 2006r. Rady Miejskiej w Z. uregulowano, że jeżeli spełnione są warunki techniczne umożliwiające podłączenie nieruchomości do sieci Przedsiębiorstwo w terminie 30 dni od otrzymania prawidłowo wypełnionego kompletnego wniosku o przyłączenie wydaje ubiegającemu się o podłączenie „Warunki przyłączenia do sieci”. Przy czym w szczególności podkreślenia wymaga, że jak wynika z treści § 44 ust. 2 pkt 1 Regulaminu, dokument ten powinien wskazywać miejsce i sposób przyłączenia nieruchomości do sieci, w tym miejsce zainstalowania wodomierza głównego i/lub urządzenia pomiarowego, a zgodnie z § 44 ust. 3 pkt 1 dokument może określać parametry techniczne przyłącza. Ponadto jak wskazano w treści § 45 Regulaminu przed zawarciem umowy na dostawę wody, odbiór ścieków, Przedsiębiorstwo praktycznie sprawdza zgodność faktycznie wykonanych robót z wydanymi Warunkami.

Przedmiotowe Warunki przyłączenia do sieci nie podlegają zatem indywidualnemu negocjowaniu. Natomiast skoro na podstawie art. 15 ust. 4 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (j.t. Dz.U. z 2006r. Nr 123, poz. 858 ze zm.) przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne jest obowiązane przyłączyć do sieci nieruchomość osoby ubiegającej się o przyłączenie nieruchomości do sieci, jeżeli są spełnione warunki przyłączenia określone w Regulaminie dostarczania wody i odprowadzania ścieków oraz istnieją techniczne możliwości świadczenia usług, to potencjalny odbiorca musi zatem przyjąć stawiane przez Przedsiębiorstwo (...) techniczne mimo, że formalnie nie zawiera pisemnej umowy o przyłączenie do sieci. Faktycznie dotyczy to również wszelkich postanowień mających charakter zobowiązań cywilnoprawnych. W przypadku braku ich akceptacji podmiot przyłączany zostałby pozbawiony możliwości przyłączenia nieruchomości do sieci. Tymczasem stosownie do treści przepisu art. 6 ust. 2 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne jest obowiązane do zawarcia umowy o zaopatrzenie w wodę lub odprowadzanie ścieków tylko z osobą, której nieruchomość została przyłączona do sieci i która wystąpiła z pisemnym wnioskiem o zawarcie umowy. Następnym skutkiem odmowy przyłączenia do sieci byłby zatem brak możliwości zawarcia umowy o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków, dlatego że spełnienie warunków przyłączenia determinujące przyłączenie do sieci oraz wystąpienie z wnioskiem o zawarcie umowy o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków są elementami jednego procesu kontraktowania świadczeń z zakresu zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków. W ramach tej procedury odbiorca ma jedynie prawo do przyjęcia lub odmowy warunków jednostronnie ustalonych przez Przedsiębiorstwo, a zatem warunki te należy uznać za narzucone odbiorcy ubiegającemu się o przyłączenie, który nie ma możliwości wyboru innego przedsiębiorcy wodociągowo-kanalizacyjnego. (...) zajmując zatem pozycję dominującą stawia odbiorcę w sytuacji przymusowej przyjęcia określonych przez niego warunków (w tym kosztowych) celem przyłączenia do sieci, a następnie uzyskania usług wodociągowo-kanalizacyjnych po podpisaniu umowy.

Zdaniem Sądu narzucane przez Przedsiębiorcę warunki są uciążliwe, gdyż są niekorzystne dla odbiorców w świetle obowiązujących przepisów prawa, dlatego noszą w sobie ciężar ponad przyjęty w stosunkach danego rodzaju, a są utrzymywane wobec nieistnienia konkurencji przedsiębiorców wodociągowo-kanalizacyjnych na rynku właściwym, co dodatkowo osłabia siłę przetargową odbiorcy. Chodzi tu konkretnie o stosowane przez Przedsiębiorcę warunki jednostkowego wpięcia do sieci wodociągowej, zgodnie z którymi podmiot przyłączany ma uiścić opłatę w wysokości 19 zł za robociznę (montaż nawiertki i wykonanie nawiercenia oraz montaż złączki) i pokryć koszt materiałów w wysokości 225 zł (w tym: nawiertka - 210 zł, złączka 15 zł). Całkowity koszt wpięcia to 244 zł. Warunki jednostkowego wpięcia do sieci kanalizacyjnej są natomiast następujące: koszt robocizny = 57 zł (nawiercenie otworu w studni kanalizacyjnej oraz montaż złączki wraz z uszczelniaczem), a koszt materiałów = 40 zł (w tym: złączka - 25 zł, uszczelniacz - 15 zł.), całkowity koszt wpięcia to 97 zł. Przedmiotowe zobowiązanie odbiorcy do wykonania na własny koszt danych robót wraz z uiszczeniem należności za materiały Przedsiębiorca motywuje tym, że są to koszty związane z budową przyłącza, które powinien ponieść podmiot przyłączany do sieci.

Faktycznie zgodnie z przepisem art. 15 ust. 2 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków realizację budowy przyłączy do sieci oraz studni wodomierzowej, pomieszczenia przewidzianego do lokalizacji wodomierza głównego i urządzenia pomiarowego zapewnia na własny koszt osoba ubiegająca się o przyłączenie nieruchomości do sieci. Istotnym aspektem sprawy jest wobec tego rozumienie pojęcia „przyłącza”. Przyłącze kanalizacyjne zdefiniowano w art. 2 pkt 5 powołanej ustawy, gdzie podano, że jest to odcinek przewodu łączącego wewnętrzną instalację kanalizacyjną w nieruchomości odbiorcy usług z siecią kanalizacyjną, za pierwszą studzienką, licząc od strony budynku, a w przypadku jej braku do granicy nieruchomości gruntowej. Za to zgodnie z art. 2 pkt 6 przyłączem wodociągowym jest odcinek przewodu łączącego sieć wodociągową z wewnętrzną instalacją wodociągową w nieruchomości odbiorcy usług wraz z zaworem za wodomierzem głównym. Sieć z kolei to przewody wodociągowe lub kanalizacyjne wraz z uzbrojeniem i urządzeniami, którymi dostarczana jest woda lub którymi odprowadzane są ścieki, będące w posiadaniu przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjnego (art. 2 pkt 7 ustawy).

W ocenie Sądu wobec wieloznaczności i niespójności ww. definicji za przyłącze należy uznać przewód położony w obrębie nieruchomości odbiorcy, najdalej przyłącze może sięgać do granicy nieruchomości odbiorcy. Ustawodawca posiłkował się bezpośrednio takim rozgraniczeniem w przypadku oznaczonym w art. 2 pkt 5 ustawy. Trafnie podniósł w tym miejscu pozwany, że definicje przyłączy muszą być zgodne z regulacjami prawa cywilnego - właściciel nieruchomości powinien posiadać przewody, które są trwale złączone z nieruchomością jedynie w takiej części, w jakiej ta rzecz usytuowana została w granicach jego nieruchomości. Taka interpretacja koresponduje z pojęciem sieci wyrażonym w art. 2 pkt 7 ustawy. Pomocne w zrozumieniu założeń ustawodawcy jest to, że obecne brzmienie art. 2 pkt 5 ustawy stanowi rezultat nowelizacji tej ustawy dokonanej ustawą z dnia 22 kwietnia 2005 r. o zmianie ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 85, poz. 729). Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały z dnia 13 września 2007r. o sygn. III CZP 79/07 (OSNC 2008/10/111) wywiódł, że znowelizowany art. 2 ust. 5 u.z.z.w. stanowi niewątpliwie wyraz woli ustawodawcy, który przez zmienioną definicję przyłącza dążył do ograniczenia kosztów przyłączenia ponoszonych przez podmioty przyłączane. Sąd ten stwierdził, że w wyniku nowelizacji „sformułowanie "od granicy nieruchomości" zastąpiono sformulowaniem "do granicy nieruchomości". W czasie prac nad nowelizacją kwestia definicji przyłącza kanalizacyjnego wzbudziła zainteresowanie strony społecznej (zwłaszcza przedsiębiorstw wodociągowych i samorządów), która zwracała uwagę, że zmiana definicji przyłącza doprowadzi do istotnych zmian w zakresie finansowania dostępu do sieci. Oznaczać ona będzie, że o ile przed nowelizacją przyłącze było odcinkiem przewodu między siecią główną a nieruchomością odbiorcy i stosownie do art. 15 ust. 2 u.z.z.w. koszty budowy tego odcinka pokrywał w całości podmiot ubiegający się o przyłączenie do sieci, o tyle w wyniku nowelizacji przyłącze będzie odcinkiem przewodu w granicach nieruchomości, co zmniejszy koszty podmiotu przyłączanego, a zwiększy koszty przedsiębiorstw wodociągowych. Wskazywano, że wpłynie to negatywnie na poziom cen usług wodociągowo-kanalizacyjnych oraz może prowadzić do zakłócenia realizacji programów finansowanych przez Unię Europejską, gdyż środki własne gmin zaplanowane na budowę sieci okażą się niewystarczające. Odmiennie było stanowisko rządu, który ostatecznie poparł zmianę definicji przyłącza kanalizacyjnego, mimo że nie zawierał jej projekt rządowy. Według rządu, zmiana definicji przyłącza potwierdzić miała stanowisko zajmowane już uprzednio przez Ministerstwo Infrastruktury, że przyłączem jest tylko odcinek przewodu w granicach nieruchomości podmiotu przyłączanego, a jednocześnie umożliwić finansowanie odcinków przewodów kanalizacyjnych od sieci kanalizacyjnej do granicy nieruchomości ze środków Unii Europejskiej oraz ze środków własnych gmin (budowa tych odcinków mieści się wówczas w zakresie zadań własnych gminy, o których mowa w art. 7 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, jedn. tekst: Dz.U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591).” Skłoniło to Sąd Najwyższy do interpretacji, zgodnie z którą - w razie braku studzienki - przyłączem kanalizacyjnym w rozumieniu art. 2 pkt 5 u.z.z.w. jest odcinek przewodu między granicą nieruchomości gruntowej a budynkiem podmiotu przyłączanego. Dalsza część tego przewodu, wykraczająca poza obręb nieruchomości stanowi według Sądu Najwyższego urządzenie kanalizacyjne, o którym mowa w art. 31 ust. 1 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków.

W związku z powyższym, w ocenie Sądu, odbiorca powinien ponosić koszty wykonania zakresu prac wyłącznie w obrębie nieruchomości stanowiącej jego własność. Takie stanowisko jest spójne z poglądem Sądu Apelacyjnego w Warszawie wyrażonym w uzasadnieniu do wyroku z dnia 24 października 2013r. w sprawie o sygn. VI ACa 164/13 i

uzasadnieniu wyroku z dnia 13 grudnia 2011r. o sygn. VI ACa 870/11. Sąd ten uznał bowiem w obydwóch sprawach, że do poniesienia nakładów na wybudowanie odcinka sieci kanalizacyjnej do granicy nieruchomości przyłączanej obowiązana jest gmina, a nie osoba ubiegająca się o przyłączenie do sieci. Przy czym w ostatniej powołanej sprawie Sąd przyjął, że obowiązek gminy ma swoje źródło w art. 3 ust 1 oraz 15 ust 1 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków. Odcinek przewodu poza nieruchomością odbiorcy został zatem uznany za część sieci kanalizacyjnej, którego koszty wybudowania nie ciążyą na odbiorcy.

W niniejszej sprawie bezspornym jest, że włączenie do sieci (tzw. wcinka do sieci), za które mają płacić odbiorcy jest realizowane w przeważającej części przypadków poza granicami nieruchomości odbiorców usług wodociągowo-kanalizacyjnych, tj. na sieci będącej własnością (lub w dyspozycji) (...). N. oraz wszelkie inne materiały niezbędne do wykonania włączenia do sieci stanowią zatem fragment sieci należącej do Spółki lub będącej w jej dyspozycji. Tym samym odbiorca usług, pokrywając koszty wykonania włączenia do sieci wodociągowej lub kanalizacyjnej, w tym koszty robocizny (np. nawiercenie sieci, montaż nawiertki) oraz koszty zakupu niezbędnych materiałów (m.in. nawiertki, złączki), inwestuje w cudzą własność, przy czym nie ma żadnego prawnego uzasadnienia dla dokonywania przez odbiorców nakładów inwestycyjnych na majątku przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjnego lub gminy. Nie ma tu znaczenia, wbrew twierdzeniom powoda, że bez ww. elementów przyłącze nie spełniałoby swojej funkcji, czy że koszty budowy całego przyłącza (w rozumieniu powoda) są zindywidualizowane.

Ponieważ zarówno wykonanie odcinka sieci od granicy nieruchomości odbiorcy do miejsca włączenia, jak i samo włączenie, jest budową (finansowaniem) przez odbiorcę fragmentu sieci wodociągowo-kanalizacyjnej, której właścicielem czy też zarządcą jest powód, wobec tego zobowiązanie do wykonania na własny koszt robót nie stanowiących co do zakresu prac związanych z budową przyłącza, o którym mowa w art. 2 pkt 5 i 6 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i odprowadzaniu ścieków, należy uznać za wyraz narzucania odbiorcom uciążliwych warunków umów.

Dzięki obciążeniu odbiorców bezpodstawnymi opłatami Przedsiębiorca uzyskał nieuzasadnione korzyści kosztem tych odbiorców. W piśmie z dnia 17 października 2013r. k. 303 akt adm. Przedsiębiorca przedstawił przychody osiągnięte w latach 2011- 2013 z tytułu obciążania podmiotów przyłączanych kosztami wpięcia do sieci wodociągowej, czy kanalizacyjnej. Narzucenie odbiorcom ponoszenia przez nich nakładów na budowę wcinek było zatem wymiernie korzystne wyłącznie dla Przedsiębiorcy. Zbieżny pogląd przedstawił Sąd Apelacyjny w Warszawie w uzasadnieniu wyroku z dnia 30 października 2009r. o sygn. VI ACa 461/09 wskazując, że „odbiorca usług wykonując odcinek sieci od granicy nieruchomości przyłączanej do miejsca włączenia i samo włączenie „inwestuje” w cudzą własność, ten fragment sieci jest bowiem przedmiotem własności powodowego Przedsiębiorstwa, które to Przedsiębiorstwo tym samym uzyskiwało nieuzasadnioną korzyść, będącą wynikiem narzuconych odbiorcy usług uciążliwych warunków umowy”.

W świetle powyższego uznać należy, że zostały spełnione pozostałe przesłanki warunkujące stwierdzenie stosowania przez Przedsiębiorcę zarzucanej mu praktyki określonej w art. 9 ust. 1 i 2 pkt 6 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Udowodnione zatem zostało, że (...) Sp. z o.o. z siedzibą w Z. nadużywał posiadanej pozycji dominującej na lokalnym rynku zbiorowego zaopatrzenia wodę i odprowadzania ścieków i uzyskiwał przez to nieuzasadnione korzyści poprzez narzucanie osobom ubiegającym się o przyłączenie do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej uciążliwych dla nich warunków przyłączenia.

Podkreślenia wymaga, że w okolicznościach niniejszej sprawy działania Przedsiębiorcy niewątpliwie naruszają interes publiczny, a w takich okolicznościach interwencja Prezesa UOKIK stała się konieczna.

Zastosowanie miał zatem art. 106 ust. 1 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, zgodnie z którym Prezes UOKIK może nałożyć na przedsiębiorcę karę pieniężną, jeżeli ten chociażby nieumyślnie dopuścił się naruszenia zakazu określonego w art. 9 u.o.k.k., w wysokości nie większej niż 10% przychodu osiągniętego w roku rozliczeniowym poprzedzającym rok nałożenia kary. Przy ustalaniu wysokości kary należy zgodnie z art. 111 powołanej ustawy

uwzględnić w szczególności okres, stopień oraz okoliczności naruszenia przepisów, a także uprzednie naruszenia przepisów.

W ocenie Sądu Prezes UOKiK mimo fakultatywności kary słusznie nałożył ją na powoda wobec wagi stwierdzonej praktyki i istotnego naruszenia nią interesu publicznoprawnego. Skuteczne oddziaływanie na zachowanie Przedsiębiorcy będącego monopolistą na rynku zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków wymaga nałożenia kary pieniężnej.

Sąd przyjął, że wysokość kary nałożonej na powoda jest zgodna z obowiązującymi przepisami, mieści się bowiem w powyższych granicach i została nałożona z uwzględnieniem dyrektyw wymiaru kary zawartych w art. 111 ustawy. Podkreślić należy, że kwota przychodu za 2012r. w wysokości (...) zł, stanowiąca podstawę naliczenia kary, wynika z zeznania CIT 8. Powód nie zakwestionował wysokości nałożonej na niego kary, która stanowi zaledwie ok. (...) przychodu powoda za 2012r., a zatem jest symboliczna. W ocenie Sądu orzeczona kara spełni rolę wychowawczą, zapobiegając w przyszłości dopuszczaniu się przez powoda niedozwolonych praktyk.

Reasumując, wobec tego, że Prezes UOKiK dokonał prawidłowej wykładni przepisów, zgodnej ze stanowiskiem Sądu, zarzuty odwołującego, stanowiące polemikę z rozważaniami organu, nie mogły przynieść zamierzonego przez powoda rezultatu. Zarzuty powoda naruszenia art. 2 pkt 5 i 6 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków oraz art. 9 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów okazały się więc bezzasadne.

Z tych względów Sąd Okręgowy w Warszawie - Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów oddalił wniesione przez powoda odwołanie na podstawie art. 479^{31a} § 1 k.p.c.

O kosztach zastępstwa procesowego orzeczono na podstawie art. 98 i 99 k.p.c. stosownie do wyniku sporu.

SSO Maria Witkowska